

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีและศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี รวมถึงระบบการปลูกพืช ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนในระบบปลูกพืชตลอดปี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 11,949 ครัวเรือน ในเขตพื้นที่ที่รับน้ำชลประทาน 7 ตำบล ซึ่งเกษตรกรมีการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ในการศึกษาทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Multi-Stage Sampling โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกรที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปีได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 101 ราย และสุ่มจากเกษตรกรที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 94 ราย รวมทั้งหมด 195 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ใช้แบบสัมภาษณ์เกษตรกร ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และชุมชนเกษตรกรเป็นผู้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS FOR WINDOW

ผลการศึกษาโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี

เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี ส่วนมากร้อยละ 34.4 มีอายุระหว่าง 40-49 ปี และมีอายุโดยเฉลี่ย 48.10 ปี โดยสามในสี่(ร้อยละ 74.4) มีความรู้ความเข้าใจในการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับอายุโดยเฉลี่ยและความรู้ความเข้าใจในการปลูกพืชตลอดปีของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบว่ามีความใกล้เคียงกันมาก

2. ข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี

เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีทั้งปี มีขนาดของฟาร์มโดยเฉลี่ย 4.69 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งพื้นที่ที่ถือครองร้อยละ 89.46 อยู่ในเขตรับน้ำชลประทาน สภาพการถือครอง พบว่า (1) มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 3.69 ไร่ต่อครัวเรือน (2) เช่าที่ดินผู้อื่นเฉลี่ย 0.96 ไร่ต่อครัวเรือน (3) การมีที่ดินให้ผู้อื่นเช่า

ร้อยละ 99.5 ไม่มีที่ดินให้ผู้อื่นเช่า และ(4) การที่ผู้อื่นให้ที่ดินทำประโยชน์ โดยไม่คิดค่าเช่า ส่วนมากร้อยละ 99.0 ไม่ได้รับที่ดินให้ทำประโยชน์

การลงทุนในการทำเกษตร เกษตรกรมีทุนของตนเองโดยเฉลี่ย 6,503.07 บาทต่อครัวเรือน และมีทุนจากการกู้ยืมเฉลี่ย 22,189.74 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 53.8 ใช้ทุนที่กู้ยืมเพื่อวัตถุประสงค์ลงทุนในการเกษตรและเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและ ร้อยละ 46.2 มีทุนกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบ ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีทุนกู้ยืมมีถึงร้อยละ 14.5 ส่วนแรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ยเพียง 1.84 คนเท่านั้น(เทียบเท่าแรงงานชาย) ส่วนรายได้ในฟาร์มเฉลี่ย 61,694.50 บาทต่อครัวเรือน และเกษตรกรยังมีรายได้นอกฟาร์มโดยเฉลี่ย 6,520.50 บาทต่อครัวเรือน ในการจำหน่ายผลผลิตในแต่ละแหล่งที่จำหน่ายนั้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 63.6 มีความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตภายในหมู่บ้าน ร้อยละ 68.2 มีความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตภายในอำเภอ และร้อยละ 61.5 มีความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตภายในจังหวัด ซึ่งผลผลิตจากการปลูกข้าวนาปี เกษตรกรมีข้าวนาปีเหลือสำหรับบริโภคเฉลี่ย 331.79 ถึงต่อครัวเรือน

3. ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี

เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี ส่วนมากร้อยละ 32.8 ได้รับข่าวสารการเกษตรจาก 3 แหล่ง คือ สื่อมวลชน เพื่อนบ้าน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรนั้น พบว่า เกษตรกรร้อยละ 91.3 เคยพบปะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 86.2 เคยไปติดต่อกับสถานีที่ราชการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ร้อยละ 50.3 เคยเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือขอความรู้ทางการเกษตร ร้อยละ 88.7ได้รับการอบรมหรือฟังการประชุมเกี่ยวกับการเกษตร ร้อยละ 55.9 เคยเข้าร่วมทำแปลงสาธิตกับทางราชการหรือบริษัทเอกชน และเกษตรกรร้อยละ 69.7 ได้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับไปใช้

ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 13.3 , ร้อยละ 11.3 , ร้อยละ 15.4, ร้อยละ 16.9 , ร้อยละ 13.9 และร้อยละ 13.8 ตามลำดับ มีปัญหาเล็กน้อยเกี่ยวกับ (1)ทางเข้าออก ที่นาไม่สะดวก (2) การนำน้ำชลประทานไปสู่ที่นา (3) การระบายน้ำออกจากที่นา (4) การที่สัตว์เลี้ยงของเพื่อนบ้านลงไปกินพืชผลในนา (5) การถูกขโมยผลผลิตในนา (6) ความต้องการเปลี่ยนการปลูกพืชเนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงกันปลูกพืชไม่เหมือนกัน และเกษตรกรร้อยละ 90.8 , ร้อยละ 87.7, ร้อยละ 96.4 , ร้อยละ 84.6 , และร้อยละ 88.3 ตามลำดับ ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเกี่ยวกับ (1) การสอบถามแหล่งหรือราคาที่ยาผลผลิต (2)ความช่วยเหลือในกรณีที่มีสัตว์เลี้ยงลงกินพืชผลในนา (3) การสอบถามการใช้ยาปราบศัตรูพืชและการใช้ปุ๋ย (4) การให้ยืมหรือให้เช่าเครื่องมือ (5) การช่วยเหลือในการมาทำงานให้เสร็จทันเวลา นอกจากนั้นเกษตรกรร้อยละ 89.2 และร้อยละ 82.1 ตามลำดับได้รับความร่วมมือจากเพื่อนบ้านเกี่ยวกับ (1) การดูแลสัตว์เลี้ยงไม่ให้

ทำความเข้าใจเกี่ยวผลผลิตในไร่ และ (2) การพร้อมใจกันที่จะปลูกพืชชนิดเดียวกัน ส่วนเกษตรกรเพียงร้อยละ 55.4 เท่านั้น ที่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการให้ใช้ที่ดินในสภาพที่ดีกว่าทำประโยชน์ และพบว่าเกษตรกรส่วนมากร้อยละ 92.8 ไม่เป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

จากการวิเคราะห์ทางสถิติ สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 คือ (1) จำนวนทุนกู้ยืม (2) วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม (3) แหล่งที่ได้รับเงินกู้ (4) รายได้ในฟาร์ม (5) รายได้นอกฟาร์ม (6) การเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือการขอความรู้ทางการเกษตรจากสถานที่ราชการที่เกี่ยวข้อง (7) ความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการพร้อมใจกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน (8) ความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการให้ใช้ที่ดินในสภาพที่ดีกว่าทำการเกษตร (9) การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

2. การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีไม่มีความสัมพันธ์กับ (1) อายุ (2) ความเข้าใจจำกัดความของการปลูกพืชตลอดปี (3) ขนาดฟาร์ม (4) การมีที่ดินเป็นของตนเอง (5) การเช่าที่ดินผู้อื่น (6) การให้ผู้อื่นเช่าที่ดิน (7) การที่ผู้อื่นให้ที่ดินทำประโยชน์โดยไม่ต้องเช่า (8) ทุนของตนเอง (9) แรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตร (10) ความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตทั้งภายในหมู่บ้าน, อำเภอและจังหวัด (11) จำนวนปีที่เหลือ (12) พื้นที่ที่รับน้ำชลประทาน (13) การพบปะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (14) การไปติดต่อสถานที่ราชการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (15) การได้รับการอบรมหรือฟังการประชุมเกี่ยวกับการเกษตร (16) การเข้าร่วมทำแปลงสาธิตกับทางราชการหรือบริษัทเอกชน (17) การนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ (18) ปัญหาทางเข้าออกที่นาไม่สะดวก (19) ปัญหาการนำน้ำชลประทานไปสู่ไร่นา (20) ปัญหาการระบายน้ำออกจากที่นา (21) ปัญหาสัตว์เลื้อยของเพื่อนบ้านลงไปกินพืชผลในนา (22) ปัญหาเกี่ยวกับการถูกขโมยผลผลิตในนา (23) ปัญหาความต้องการเปลี่ยนการปลูกพืชเนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงกันปลูกพืชเหมือนกัน (24) การได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการสอบถามการใช้ยาปราบศัตรูพืชและการใช้ปุ๋ย (25) ความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านเมื่อพบสัตว์เลื้อยลงกินพืชผลในนา (26) ความร่วมมือจากเจ้าของสัตว์เลี้ยงในการดูแลไม่ให้ทำความเสียหายแก่ผลผลิตในไร่ (27) ความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านที่จะให้ยืมหรือเช่าเครื่องมือ (28) ความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการมาทำงานให้เสร็จทันเวลา

สรุประบบการปลูกพืชต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบการปลูกพืชตลอดปี

1. เกษตรกรที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี มีระบบการปลูกพืช 2 ระบบ คือ

1.1.ระบบการปลูกข้าว-พืชไร่ ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภทคือ

1.1.1 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วลิสง

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 2,112.50 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.65

1.1.2 ระบบการปลูกข้าว-ข้าวโพด

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,225 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.43

1.1.3 ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 7,055.25 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.86

1.1.4 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 2,919.31 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.19

1.2.ระบบการปลูกข้าว-พืชผัก ซึ่งแบ่งได้ 9 ประเภทคือ

1.2.1 ระบบการปลูกข้าว-กระเทียม

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 14,815.20 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.37

1.2.2 ระบบการปลูกข้าว-แตงกวา

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,250 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.23

1.2.3 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วฝักยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,375 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.32

1.2.4 ระบบการปลูกข้าว-กะหล่ำปลี

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,525 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 3.82

1.2.5 ระบบการปลูกข้าว-มะเขือเทศ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,075 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.08

1.2.6 ระบบการปลูกข้าว-มะเขือยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,250 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.00

1.2.7 ระบบการปลูกข้าว-บวบ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,349.99 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.73

1.2.8 ระบบการปลูกข้าว-มันฝรั่ง

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 10,496.87 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.40

1.2.9 ระบบการปลูกข้าว-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 3,581.80 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.47

2. เกษตรกรที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี มีระบบการปลูกพืช 3 ระบบ คือ

2.1 ระบบการปลูกข้าว-พืชไร่-พืชไร่ ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

2.1.1.ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง-ข้าวโพด

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,600 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.04

2.1.2.ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ข้าวโพด

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 6,625 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.24

2.2 ระบบการปลูกข้าว-พืชไร่-พืชผัก ซึ่งแบ่งได้ 10 ประเภท คือ

2.2.1 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง-บวบ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,841.66 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.02

2.2.2 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง-ถั่วฝักยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 5,475 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 3.04

2.2.3 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 5,205 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.61

2.2.4 ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ฟักทอง

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 7,000 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.53

2.2.5 ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-มะเขือเทศ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 8,683.32 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.97

2.2.6 ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ถั่วฝักยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 6,438.75 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 3.34

2.2.7 ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ถั่วฝักสด

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 6,258.32 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.83

2.2.8 ระบบการปลูกข้าว-ข้าวโพด-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 5,468.75 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.57

2.2.9 ระบบการปลูกข้าว-ข้าวโพด-ถั่วฝักยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,650 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.03

2.2.10 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วลิสง-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 5,049.99 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.69

2.3 ระบบการปลูกข้าว-พืชผัก-พืชผัก ซึ่งแบ่งได้ 6 ประเภท คือ

2.3.1 ระบบการปลูกข้าว-กระเทียม-ถั่วฝักยาว

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 14,475 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.62

2.3.2 ระบบการปลูกข้าว-กระเทียม-ถั่วฝักสด

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 10,925 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.54

2.3.3 ระบบการปลูกข้าว-กระเทียม-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 15,003.03 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.36

2.3.4 ระบบการปลูกข้าว-ถั่วฝักยาว-พริก

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 10,635 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 2.13

2.3.5 ระบบการปลูกข้าว-พริก-มะเขือ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 4,962.50 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 0.73

2.2.6 ระบบการปลูกข้าว-มันฝรั่ง-บวบ

ต้นทุนการผลิตทั้งระบบ 16,175 บาทต่อไร่ และมีผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบ วัดโดยค่า B/C ratio เท่ากับ 1.37

อภิปรายผลการศึกษา

1. จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีมีอายุเฉลี่ยค่อนข้างสูงคือ 48.10 ปี และจากรายงานแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอแม่แตง (2538 : 61) พบว่า แรงงานของเกษตรกร ช่วงอายุระหว่าง 15-30 ปี มีการเคลื่อนย้ายออกจากอำเภอไปทำงานนอกภาคการเกษตรถึงร้อยละ 83 ดังนั้นพอสรุปได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีเป็นอาชีพหลักจะเป็นเกษตรกรรุ่นพ่อ-รุ่นแม่เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในรุ่นลูกจะนิยมไปทำงานนอกภาคการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ส่วนในการตัดสินใจของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของอายุของเกษตรกร ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของตุลา (2522 : 49) พบว่า ในการยอมรับการปลูกพืชสามครั้งต่อปี ในเขตชลประทานเพชรบุรี ขึ้นอยู่กับขนาดอายุของเกษตรกร และสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกรด้วย

2. จากผลการศึกษา พบว่า การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเข้าใจจำกัดความของการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งการมีความเข้าใจจำกัดความของการปลูกพืชตลอดปีของทั้งสองกลุ่มใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 2) สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับแหล่งข่าวสารทางการเกษตร (ตารางที่ 19) พบว่า แหล่งข่าวสารจากสื่อมวลชนและจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของทั้ง

สองกลุ่มมีค่าใกล้เคียงกันมากประกอบกับการติดต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและการได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการสอบถามความรู้เกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชของทั้งสองกลุ่มโดยเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (ตารางที่ 21, 24, 25, 35) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอแม่แตง (2538 : 102-108) ซึ่งมีแผนการดำเนินงาน ประจำปี 2539 ที่เกี่ยวกับการให้ความรู้เกษตรกร (1) คือ อบรมให้ความรู้ด้านวิชาการเกษตร(พืช , สัตว์) และการใช้สารเคมีโดยมีกลุ่มเป้าหมาย 8 กลุ่มเกษตรกร (2) โครงการอบรมเพิ่มความรู้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอโดยมีกลุ่มเป้าหมาย 60 กลุ่ม (3) การส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 20 กลุ่ม จากแผนงานดังกล่าวทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ในการปลูกพืชอย่างสม่ำเสมอ จากปัจจัยต่างๆดังกล่าวทำให้จากการศึกษาความเข้าใจคำจำกัดความการปลูกพืชตลอดปีของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีค่าใกล้เคียงกัน

3. จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี มีขนาดของฟาร์มโดยเฉลี่ย 4.69 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thodey และ Seetisan (2518) อ้างโดยตุลา (2522 : 50) พบว่า เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียน จะมีพื้นที่ขนาดเล็กมากเฉลี่ยประมาณ 8.75 ไร่ต่อครัวเรือน ส่วนในการตัดสินใจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในการปลูกพืชตลอดปี ไม่ขึ้นอยู่กับขนาดฟาร์มของเกษตรกรซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Suthasupa (1977) อ้างโดยตุลา (2522 : 50) พบว่า เกษตรกรที่ยอมรับการปลูกพืชแบบประณีตจะมีขนาดฟาร์มเล็กกว่ากลุ่มไม่ยอมรับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในทำนองเดียวกับการศึกษาของ Thodey และ Seetisan (2518) อ้างโดยตุลา (2522 : 50) พบว่า การยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียนขึ้นอยู่กับเนื้อที่ถือครองขนาดเล็กของเกษตรกร

4. จากการศึกษา พบว่า เงินทุนของเกษตรกร 2 แหล่ง คือ (1) ทุนของตนเอง เกษตรกรที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี มีทุนของตนเองโดยเฉลี่ยมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี (2) ทุนกู้ยืม พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีมีจำนวนทุนกู้ยืมซึ่งได้รับเงินกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบและมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนในการเกษตรมากกว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี (ตารางที่ 9, 10, 11) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวานิช (2530 : 47) อ้างโดยปรีชา (2539) พบว่า แหล่งเงินทุนของเกษตรกรมี 2 แหล่ง คือ (1) เงินออมของตนเอง (2) เงินทุนที่ได้มาจากการกู้ยืมจากบุคคลหรือสถาบันการเงิน ในทำนองเดียวกับรายงานการให้บริการเงินทุนต่างๆของเกษตรกร ในอำเภอแม่แตง ตามแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอแม่แตง (2538 : 65-66) พบว่า แหล่งเงินทุนของเกษตรกรในอำเภอแม่แตงมาจาก (1) ทุนของตนเอง 10,279 ครัวเรือน (2) ทุนกู้ยืมจาก ธ.ก.ส. 3,896 ครัวเรือน และ (3) ทุนกู้ยืมจากนายทุนท้องถิ่น 2,973 ครัวเรือน จากผลการศึกษา ยังพบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี ไม่มีทุนกู้ยืมหรือไม่ได้รับทุนกู้ยืมจากแหล่ง

เงินกู้ มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี (ตารางที่ 10, 11) สรุปได้ว่าการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชสองครั้งหรือปลูกพืชสามครั้งต่อปีมีความเกี่ยวข้องกับการที่เกษตรกรได้รับทุนกู้ยืมจากแหล่งสินเชื่อในระบบและวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนในการเกษตรของเกษตรกรด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา พบว่า การตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี มีความสัมพันธ์กับจำนวนทุนกู้ยืม แหล่งเงินกู้ และวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางสถิติที่ 9, 10 ,11)

5. จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีมีแรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ย 1.84 คน และจากข้อมูลจากแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอแม่แตง (2538 : 61) พบว่า สมาชิกครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.63 คน และแตกต่างจากการศึกษาของ Sutasupa (1977 : 90) พบว่า เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ มีแรงงานในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.3 คน ประกอบข้อมูลแรงงานประชากร ในอำเภอแม่แตงมีการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอกอำเภอ ในลักษณะไปรับจ้างทำงานนอกการเกษตรแบบชั่วคราวถึงร้อยละ 83 ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจากการที่สมาชิกต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ย และแรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตรลดลงดังกล่าว เนื่องมาจากแรงงานมีความนิยมที่จะไปทำงานนอกภาคการเกษตรมากขึ้น การลงทุนในปัจจัยการผลิตและการจ้างแรงงานสูงมาก ประกอบกับเกษตรกรมีทุนของตนเองและทุนจากการกู้ยืมไม่พอเพียง (ตารางที่ 8, 9, 10) และจากการศึกษา พบว่า แรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งเกษตรกรสามารถหาแรงงานจากเพื่อนบ้านมาช่วยทำงานให้เสร็จได้ทันเวลาถึงร้อยละ 88.7 ของเกษตรกรทั้งหมดที่ปลูกพืชตลอดปี (ตารางที่ 39)

6. จากการศึกษา พบว่าการตัดสินใจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในการปลูกพืชตลอดปีขึ้นอยู่กับปัจจัยเกี่ยวกับรายได้ในฟาร์มและรายได้นอกฟาร์ม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bradfield (2526) อ้างโดยตุลา (2522) พบว่า จุดมุ่งหมายในการปลูกพืชหมุนเวียนของเกษตรกรเพื่อให้มีรายได้สูงสุดจากการปลูกพืชชนิดที่ให้ผลตอบแทนต่อวัน ต่อปีสูงสุด มากกว่าการที่จะได้ผลผลิตสูงสุดต่อฤดูกาล และจากการศึกษาของ Sitasupa (1977 : 3) พบว่า รายได้สุทธิเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกพืชตลอดปีของเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นปัจจัยในการจำแนกกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเต็มเนื้อที่และเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชบางส่วนในพื้นที่ สอดคล้องกับการศึกษาของเบญจพรหม และคณะ (2530 , 2531) พบว่า เกษตรกรในเขตที่ราบลุ่มจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมที่มีเหตุผลเชิงเศรษฐกิจอย่างมาก โดยมีการเลือกปลูกพืชที่ให้ผลตอบแทนต่อครัวเรือนสูงสุด ตามข้อจำกัดทางด้านที่ดิน เงินทุน แรงงาน และความรู้ความสามารถของเกษตรกร และจากการศึกษา พบว่า การลงทุนทางการเกษตร เกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีมีทุนของตนเอง ทุนกู้ยืมที่ได้จากแหล่งสินเชื่อในระบบ และมีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเพื่อนำไปลงทุนใน

การเกษตรมากกว่าเกษตรกรกลุ่มปลูกพืชสองครั้งต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับรายได้ในฟาร์มของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีมีมากกว่าและมีรายได้นอกฟาร์มน้อยกว่ากลุ่มปลูกพืชสองครั้งต่อปี (ตารางที่ 8, 9, 10, 13, 14) สรุปได้ว่าการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชสองครั้งต่อปีหรือปลูกพืชสามครั้งต่อปีเกี่ยวข้องกับข้อจำกัดของทุน รายได้ในฟาร์มและรายได้นอกฟาร์ม

7. จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่ม มีระดับความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตภายในหมู่บ้าน , ภายในอำเภอและภายในจังหวัด ใกล้เคียงกันมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับรายงานลักษณะการขายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร ในอำเภอแม่แตง (แนวทางพัฒนาการเกษตรอำเภอแม่แตง 2538 : 79) พบว่า เกษตรกรจะขายผลผลิตทางการเกษตรให้กับพ่อค้าภายในจังหวัดมากที่สุด และจากการศึกษายังพบว่า ระดับความพอใจในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชตลอดปี

8. จากการศึกษา พบว่า การตัดสินใจของเกษตรกรทั้งสองกลุ่มในการปลูกพืชตลอดปีไม่ขึ้นอยู่กับการมีข้าวนาปีที่เหลือ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Suthasupa (1977) พบว่า ข้าวนาปีที่เหลือมีผลต่อการปลูกพืชตลอดปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเป็นปัจจัยในการจำแนกกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเต็มเนื้อที่กับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชเป็นบางส่วน จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีมีข้าวนาปีที่เหลือโดยเฉลี่ย 331.79 ถัง ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาของ เบญจพรรณ และภัททนนท์ (2536) พบว่า เกษตรกรในเขตบริเวณที่ราบลุ่มเชียงใหม่ มีปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 453.3 ถัง สำหรับฤดูข้าวนาปี และมีสัดส่วนผลผลิตที่เก็บไว้บริโภคร้อยละ 40

9. จากการศึกษา พบว่า พื้นที่รับน้ำชลประทานไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งเกษตรกรมีพื้นที่รับน้ำชลประทานร้อยละ 89.46 ของพื้นที่ที่ทำการเกษตรทั้งหมด (ตารางที่ 20) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานลักษณะแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตร จากแนวทางพัฒนาเกษตรอำเภอแม่แตง (2538 : 40-41) พบว่า แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ชลประทานแม่แตง ชลประทานแม่งัด เกษตรกรสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำดังกล่าวเพื่อทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี

10. จากการศึกษา พบว่าการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ในการที่เกษตรกรเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือขอความรู้ทางการเกษตรจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางสถิติที่ 23) กล่าวคือ เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันในการที่เกษตรกรเขียนจดหมายไปสอบถามปัญหาหรือขอความรู้ทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของตุลา (2522 : 49) พบว่า กลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีและกลุ่มปลูกพืชสองครั้งต่อปี มีความแตกต่างในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่การเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

11. ความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการพร้อมใจกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน และความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการให้ยืมที่ดินที่อยู่ในสภาพที่ดีกว่าทำการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกปลูกพืชตลอดปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของตุลา (2522 : 49) พบว่าเกษตรกรจะเลือกปลูกพืชชนิดใด ในการปลูกพืชครั้งที่สองหรือปลูกพืชครั้งที่สาม จะทำตามหลังจากที่เพื่อนบ้านได้ทำสำเร็จแล้ว และจากการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปีมีพื้นที่ถือครองที่ทำการเกษตรของตนเอง โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างจากกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี (ตารางที่ 4) แต่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านในการให้ใช้ที่ดินที่อยู่ในสภาพที่ดีกว่าโดยเฉลี่ยมากกว่า (ตารางที่ 41) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการที่เกษตรกรมีที่ดินในการทำเกษตรที่มากกว่าอย่างเดียวไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี จะต้องประกอบกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการพร้อมใจกันปลูกพืชชนิดเดียวกันในการเลือกปลูกพืชสองครั้งต่อปีหรือปลูกพืชสามครั้งต่อปี

12. จากการศึกษา พบว่า การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ซึ่งเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีโดยเฉลี่ยเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรมากกว่ากลุ่มที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี (ตารางที่ 42) ซึ่งนโยบายการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (2537 : 5) โดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้ช่วยเหลือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยสนับสนุนร่วมกับเกษตรกรในการวางแผนการผลิต ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรทดแทนในพื้นที่ที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหา ซึ่งกิจกรรมนั้นจะมีรายได้มากกว่ากิจกรรมเดิม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และภาวะการตลาด สนับสนุนสมาชิกให้ดำเนินกิจกรรมในลักษณะกลุ่ม และสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น รวมถึงประสานงานกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำตามแผนการผลิตของสมาชิก ซึ่งจากการช่วยเหลือสนับสนุนดังกล่าวเป็นปัจจัย ทำให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกเลือกที่จะปลูกพืชสามครั้งต่อปีมากกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้เป็นสมาชิก

13. จากการศึกษา พบว่า ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี ที่ให้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูงที่สุดคือ ระบบการปลูกข้าว-กะหล่ำปลี และรองลงมาคือ ระบบการปลูกข้าว-บวบ ซึ่งมีค่า B/C ratio เท่ากับ 3.82 และ 2.73 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข) ส่วนระบบการปลูกพืชของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปี ที่ให้ผลตอบแทนต่อการลงทุนสูงที่สุดคือ ระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ถั่วฝักยาว และรองลงมาได้แก่ ระบบการปลูกข้าว-ถั่วเหลือง-ถั่วฝักยาว ซึ่งมีค่า B/C ratio เท่ากับ 3.43 และ 3.04 ตามลำดับ (ภาคผนวก ง)

ข้อเสนอแนะในการศึกษารังนี้

1. วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมของเกษตรกรที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี เกษตรกรควรพิจารณาถึงการใช้จ่ายเงินกู้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการลงทุนทางการเกษตรควบคู่กับการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และตามภาวะความต้องการของตลาด ซึ่งอาศัยข้อมูลและความช่วยเหลือ ในการเลือกกิจกรรมการผลิตจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้การใช้จ่ายเงินกู้ให้เกิดประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงทุนทางการเกษตร

2. แหล่งที่ได้รับสินเชื่อของเกษตรกรที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี ซึ่งจากการศึกษา เกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีเพียงครั้งหนึ่งเท่านั้นที่มีการกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อในระบบ และเกษตรกรอีกหนึ่งในห้าที่ไม่ได้กู้ยืมเงิน ซึ่งอาจมีความต้องการทุนกู้ยืม แต่หาแหล่งเงินกู้ในระบบไม่ได้ ทำให้เกษตรกรกู้ยืมเงินจากแหล่งสินเชื่อนอกระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยสูงมากทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับภาวะความเสี่ยงเกี่ยวกับตลาดและราคาผลผลิตด้วย ทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนไม่คุ้มกับการลงทุน ดังนั้นรัฐควรจะมีนโยบายที่ให้สถาบันการเงิน เพิ่มสัดส่วนการให้สินเชื่อเกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้มากขึ้น และกระจายสินเชื่อสู่เกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพิ่มมาตรการการให้สินเชื่อเพื่อการเกษตรให้รัดกุมยิ่งขึ้นในลักษณะการให้สินเชื่อที่มีลักษณะติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ให้สอดคล้องกับแผนการผลิตของเกษตรกร พร้อมกับการส่งเสริมภาคเอกชน ในการกระจายการลงทุนแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ภูมิภาค กำหนดเขตเศรษฐกิจเกษตรให้สอดคล้องกับภาวะความต้องการของตลาดซึ่งจะทำให้มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่แน่นอนยิ่งขึ้น

3. รายได้ในฟาร์มของเกษตรกรมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี เกษตรกรควรพิจารณาเลือกกิจกรรมการผลิตที่ให้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่สูง โดยคำนึงความสอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละพื้นที่และตรงตามความต้องการของตลาด กิจกรรมการผลิตไม่ควรผลิตเฉพาะพืชอย่างใดอย่างหนึ่ง ควรจัดเป็นรูปแบบไร่นาสวนผสมเพราะทำให้การใช้พื้นที่และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถทดแทนกันได้เมื่อกิจกรรมบางอย่างไม่ประสบผล ส่วนรัฐควรเพิ่มหลักประกันในการผลิตและการขายผลผลิต โดยสนับสนุนปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยี พัฒนาสินค้าเกษตรเพื่ออุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก รักษาตลาดและดำเนินการในลักษณะครบวงจร สนับสนุนการดำเนินการธุรกิจเกษตรในลักษณะของตลาดกลาง

4. รายได้นอกฟาร์มของเกษตรกรมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี ซึ่งนับวันความเสี่ยงต่อการได้รับผลตอบแทนที่คุ้มกับการลงทุนในการทำการเกษตรของเกษตรกรจะมีสูง

มากขึ้น เกษตรกรมีรายได้ไม่เพียงพอ ทำให้เกิดการอพยพแรงงานเข้าเมืองเพื่อไปหางานทำนอกภาคการเกษตรเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามาก แต่รายได้นอกฟาร์มเป็นรายได้ที่เกษตรกรสามารถทำได้หลังจากว่างจากฤดูกาลผลิต ซึ่งถ้ารัฐมีการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมในครัวเรือน มีการพัฒนากลุ่มสถาบันกลุ่มให้เข้มแข็ง จัดการฝึกอบรมทางด้านวิชาการ ด้านการตลาด ควบคุมคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ส่งเสริมการดำเนินงานในเชิงธุรกิจ สนับสนุนแหล่งเงินทุน และมีระบบตลาดที่รองรับผลิตภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้นอกฟาร์มเพิ่มขึ้น และลดปัญหาการอพยพแรงงานเข้าไปทำงานในเมือง

5. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะจากการที่เกษตรกรไปขอความรู้การเกษตร จากสถานที่ราชการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี เจ้าหน้าที่การเกษตรควรให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูลกิจกรรมทางเลือกต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนปัจจัยการผลิต แหล่งสินเชื่อ ให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตตามแผนกิจกรรมการผลิตได้ตามที่ต้องการ ซึ่งจากระบบเดิมเจ้าหน้าที่จะเน้นเฉพาะการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

6. ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับความร่วมมือจากเพื่อนบ้านในการร่วมมือกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี เนื่องจากความสัมพันธ์ของเกษตรกรในระดับครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย และความสัมพันธ์ในระดับหมู่บ้านเกษตรกรมีความนับถือกันในระบบเครือญาติ มีการร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคม ทางศาสนา วัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง สามารถเป็นแกนกลางในการพัฒนาการเกษตรให้เป็นประโยชน์แก่สมาชิกอย่างแท้จริง ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างเพื่อนบ้านในการร่วมมือกันปลูกพืชชนิดเดียวกัน - ทำให้ง่ายต่อการเชตกรรมและการใช้น้ำชลประทาน แต่เกษตรกรควรคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ ในการตัดสินใจเลือกปลูกพืชด้วย

7. การเป็นสมาชิกแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรของเกษตรกร มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกปลูกพืชตลอดปี กรมส่งเสริมการเกษตรควรที่จะขยายเขตพื้นที่ของโครงการ เพิ่มจำนวนของสมาชิก จัดหาและสนับสนุนปัจจัยการผลิต จัดหาแหล่งรับซื้อในท้องถิ่น สนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี และจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำจาก ธ.ก.ส. รวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินงานแบบสหกรณ์ โดยประสานงานกับตลาดรับซื้อในท้องถิ่น ในการรองรับผลผลิตของเกษตรกรที่ออกสู่ตลาดด้วย

8. ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสองครั้งต่อปี สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง ควรส่งเสริมให้กิจกรรมการผลิตระบบการปลูกข้าว-กะหล่ำปลี เป็นกิจกรรมทางเลือกในการปลูกพืชของกลุ่มดังกล่าว ส่วนเกษตรกรกลุ่มที่ปลูกพืชสามครั้งต่อปีควรส่งเสริมให้กิจกรรมการ

ผลิตโดยระบบการปลูกข้าว-ยาสูบ-ถั่วฝักยาว เป็นกิจกรรมทางเลือกในการปลูกพืชของกลุ่มดังกล่าว แต่ในการตัดสินใจเลือกของเกษตรกรควรคำนึงถึงปัจจัยทางด้านอื่นๆ เช่น ศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ความต้องการของตลาด แหล่งเงินทุน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะส่วนของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปี ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เพียงแห่งเดียว และเป็นการศึกษาถึงปัจจัยบางประการเท่านั้น จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไปดังนี้

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี ในเขตชลประทานท้องที่อื่นๆ เพิ่มเติม เพราะเพียงอำเภอแม่แตงแห่งเดียวไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนของประชากรของเกษตรกรที่ปลูกพืชตลอดปีทั้งหมดได้
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในรูปของการวิเคราะห์สมการเชิงเส้น (Linear Regression) เพื่อหาปัจจัยแต่ละตัวมีขนาดเท่าไร ในการที่จะผลิตผลผลิตให้ได้จำนวนหนึ่ง
3. ควรมีการศึกษาทัศนคติต่ออาชีพเกษตรของสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกร ที่มีอายุระหว่าง 15-30 ปี ในอำเภอแม่แตงเพิ่มเติม เนื่องจากแรงงานในช่วงอายุดังกล่าวมีการอพยพไปทำงานนอกภาคการเกษตรถึงร้อยละ 83 ประกอบกับจากการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของแรงงานในครัวเรือนที่ทำการเกษตรมีเพียง 1.84 คนเท่านั้น และอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรสูงถึง 48.10 ปี ซึ่งมีแนวโน้มว่าเกษตรกรในช่วงอายุดังกล่าวจะเลิกประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ซึ่งจะกระทบถึงผลผลิตทางการเกษตรและเศรษฐกิจภาคเกษตรโดยภาพรวมด้วย
4. ควรมีการศึกษาผลตอบแทนจากการลงทุนของระบบการปลูกพืชตลอดปี โดยพิจารณาเกณฑ์การตัดสินใจแบบปรับค่าเวลา ซึ่งอาศัยตัวชี้วัด 3 ประการร่วมกันคือ (1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) (2) อัตราผลตอบแทนโครงการ (IRR) (3) อัตราผลตอบแทนต่อค่าใช้จ่าย (B/C ratio) เพื่อที่จะทำให้การตัดสินใจลงทุนมีความผิดพลาดน้อยที่สุด ในการที่จะเสนอเป็นกิจกรรมทางเลือกในการปลูกพืชแก่เกษตรกรต่อไป